

L'HOSPITAL DE SANTA CREU DE BARCELONA DAVANT DE LA SÍFILIS I LA VEROLA SEGONS UNA ENQUESTA DE 1770.

*Josep Maria CALBET i CAMARASA
Manuel Maria ESCUDÉ i AIXELÀ*

L'any 1770 la Junta de Sanitat de l'Ajuntament de Barcelona es va veure sorpresa per un informe sanitari d'origen desconegut, però que segons sembla, van emetre alguns metges i cirurgians que exercien en aquell nosocomi. Feia referència a algunes de les malalties més temudes en aquell moment: la sífilis i la verola. Però l'informe no anava signat i ningú no se'n va fer responsable, tot i que tenia l'aparença de ser respostes a un qüestionari fet per l'administració de l'hospital. Per això els regidors volgueren ser més directament informats per si era el cas d'haver de prendre alguna mesura de caràcter públic. Amb aquesta finalitat van convocar a tres metges i dos cirurgians majors de dit hospital. Els van rebre per separat, un després de l'altre i a tots se'ls hi va fer les mateixes preguntes. Aquests sanitaris foren Bonaventura Milans (B.M.), amb una antiguitat de 30 anys a l'hospital, Jeroni Salvà Pontic (J.S.P.), amb 29 anys, Pau Balmas (P.B.), amb 8 anys, Francesc Puig i Pallàs (F.P.P.), amb 16 anys, i Antoni Gimbernat i Arbós (A.G.A.), amb 4 anys.

Heus aquí les preguntes i les respostes donades per cadascun d'ells.

1.- Si el gàl·lic i la verola són mals contagiosos.

Tots van respondre afirmativament.

2.- Quina de les dues malalties és més difícil de curar

B.M. : Hi ha verola bona i verola maligna i gàl·lic maligne i menys maligne.

J.S.P. : Depèn de la malignitat d'aquests mals.

P.B. : És molt difícil decidir això perquè les dues malalties són difícils de

curar.

F.P.P.: No puc respondre categòricament a la pregunta perquè la verola no és del camp de la cirurgia.

A.G.A.: El gàl·lic es cura més fàcilment.

3.- Si el gàl·lic es cura actualment amb més facilitat que abans.

B. M. : Hi ha gàl·lic que es cura amb més facilitat i un altre amb més dificultat. Tot depèn de la seva malignitat.

J.S.P. : Si fa o no fa, és cura igual que abans.

P.B. : Ara es cura amb més facilitat.

A.G.A. : Dels temps passats en aquest hospital no en puc parlar. Però des de que hi visito es cura amb el mètode més encertat que han establert els pràctics.

4.- Si aquest mal (el gàl·lic) en la seva gravetat o activitat és més gran actualment que abans.

B.M. : A Barcelona aquest mal ha augmentat en quantitat i en malícia comparat amb el que fa trenta anys, quan el vaig començar a conèixer.

J.S.P. : Té la mateixa malignitat ara que abans.

P.B. : Ara és notablement menor en la seva activitat que abans, de tal manera que els homes més experts s'atreveixen a pronosticar que essent un mal estranger i havent degenerat tant en 250 anys, finalment es perdrà per si sol.

F.P.P. : Sí.

A.G.A. : Si actualment s'observen fracassos majors és perquè els malalts no se subjecten al remei que necessiten.

5.- Si és fàcil als sanitaris curar la gonorrea sense que el malalt quedi gal·licat.

B.M. : No és fàcil.

J.S.P. : És difícil, però pot aconseguir-se.

P.B. : Si es tracta ben al començament, és fàcil regularment curar-la, tot i que pot quedar una gonorrea benigna, però aquesta no és contagiosa ni produeix el mal gàl·lic.

F.P.P. : No és fàcil a cap professor curar la gonorrea sense excloure el virus veneri universal.

A.G.A. : No és molt fàcil, sinó se subjecten al remei universal.

6.- Si el símptoma més freqüent amb que es manifesta la infecció venèria, és la gonorrea.

B.M. El símptoma més freqüent per on comença a introduir-se el mal en el cos del pacient és la gonorrea, però també hi ha molts altres antecedents per on pot començar.

J.S.P. : No

P.B. : La gonorrea pròpiament dita no és el mal gàl·lic, però acostuma a començar el gàl·lic quan se suprimeix o es tracta malament la gonorrea, i que la gonorrea és el primer signe del contagi.

F.P.P. : El què és cert és que és més comú i freqüent la gonorrea que cap altre símptoma veneri.

A.G.A. : Si

7.- Si les gonorrees suprimides abans de temps són la causa més freqüent del gàl·lic.

Els quatre primers van respondre afirmativament.

A.G.A. : Que les gonorrees suprimides abans de temps causen molts estralls, cosa que no farien si fossin tractades amb el mètode adequat.

8.- Que si des que visita a l'hospital ha fet relació del nombre de malalts, assenyalant el seu diagnòstic i èxits.

B.M. : No. Tot i així conec les malalties regnants a l'hospital en aquest temps i els seus resultats.

J.S.P. : No.

P.B. : Que no ha format diaris, però que moltes vegades ha reflexionat sobre el nombre de malalts, les seves malalties i els èxits obtinguts.

F.P.P. : No ha format diaris, però disposa d'una col·lecció de moltíssimes observacions que equivalen als diaris ó més.

A.G.A. : Que diari universal de totes les malalties que ha tractat no, només d'algun cas molt particular.

9.- Si el gàl·lic sol causa més morts que totes les altres malalties juntes.

B. M. : Si.

J.S.P. : Creu que no.

P.B. : No.

F.P.P. : No, perquè les malalties inflamàtores són molt actives i maten més gent i són més nombroses a l'hospital al llarg de l'any.

A.G.A. : Per a respondre caldria fer una llarga observació, però que tot i així no creu que el gàl·lic per si sol causi tantes morts com totes les altres malalties juntes.

10.- Que si totes o la major part de les dones que visiten a la ciutat són gal·licades.

B.M. : No.

J.S.P. : No.

P.B. : No.

F.P.P. : No pot dir res sobre aquesta qüestió.

A.G.A. : No.

11.- Si el mateix passa amb els homes.

B.M. : No.

J.S.P. : No.

P.B. : No

F.P.P. : El mateix que a la pregunta anterior.

A.G.A. : Que no té prou experiència per a justificar aquesta qüestió.

12.- Si l'administració de l'hospital els hi ha ordenat respondre per escrit a certes preguntes relatives al gàl·lic i a la verola.

B.M. : Respecte al gàl·lic per escrit, però sobre la verola només de paraula.

J.S.P. : Només de paraula sobre la inoculació de la verola, però que no recorda res respecte al gàl·lic.

P.B. Si.

F.P.P. : Que la il·lustre administració de l'hospital a últims de març d'aquest any li va demanar un informe sobre la propagació i extensió del virus veneri en aquest hospital, assenyalant els medis que considerava proporcionats per a la seva exterminació, cosa a la que va respondre per escrit.

A.G.A. : No.

13.- Si ha vist, ha intervingut o ha participat en un paper que se suposa fet pels pràctics de medicina i cirurgia de l'hospital en relació als dos mals referits (i en aquell moment se'ls hi va mostrar el paper).

B.M. Que dit paper ni l'ha vist, ni l'ha fet, ni tampoc hi ha intervingut. Però que va fer un paper per ordre de la il·lustre administració en relació al gàl·lic. I que el més substanciós d'aquell paper que va fer, ara fa un any i

mig, ja queda reflectit en les preguntes anteriors.

J.S.P. : Que no ha tingut notícia ni ha intervingut ni ha participat en aquell paper.

P.B. No.

F.P.P. : Que no ha intervingut en cap paper, a excepció del què ha dit abans. Que tampoc havia sentit parlar a l'hospital de cap paper com el que se li ha ensenyat.

A.G.A. : Que no ha vist ni ha intervingut per a res en aquesta qüestió.

14.- Si abans de lliurar-los-hi les preguntes que se suposa han respost en aquest paper, les han vist, han intervingut o participat en elles.

B.M. : No

J.S.P. : No.

P.B. : Que mai se li han fet preguntes per escrit en relació a aquest tema.

F.P.P. : Que ni ha sentit parlar del paper ni l'ha vist.

A.G.A.: No.

15.- Si el sublimat corrosiu és el remei més eficaç i adequat per a curar el gàl·lic.

B.M. : El sublimat no solament és un remei pel gàl·lic, sinó que és un veri que lesiona a tots els que el prenen i que en consciència no es pot donar.

J.S.P. : No.

P.B. : Si.

F.P.P. : Que no solament no és el més eficaç, sinó que el considera el més pernicios i nociu, de tots els que es poden donar a qualsevol malalt afectat del virus veneri, pels mals resultats i morts, que té observat des de fa temps, i que és molt feliç per no haver-lo donat a cap malalt.

A.G.A. : Que no solament és el més eficaç i adequat, sinó que és molt pernicios, en aquest clima, per l'experiència que té sobre ell i que així ho ha declarat l'Acadèmia de París, per aquell clima en l'últim volum que ha donat a llum.

16.- Si la inoculació es reconeix beneficiosa.

B.M. : És problemàtica.

J.S.P. : Que donant crèdit al que diuen els llibres estrangers pensa que si, si es fa tal com s'ha de fer.

P.B.: Si.

F.P.P. : Que no és del camp de la cirurgia.

A.G.A. : Que segons les obres de diferents autors sobre aquesta moderna operació, té molta avantatge, a les veroles naturals.

Però encara no prou satisfets els regidors van resumir la seva enquesta del 24 de juliol de 1770 en quatre preguntes i que van posar a la consideració col·lectiva d'un nou grup de metges format per Rafael Steva i Mas, Pere Güell i Pellicer, Antoni Vieta, Lluís Prats, Josep Soriano, Ignasi Santpons i Gaspar Balaguer els quals van emetre la seva resposta el 3 d'agost de 1770. Les quatre preguntes eren:

1.- Si el gàl·lic en aquest temps es cura amb més facilitat que abans.

Resposta: Des dels anys de la nostra pràctica es cura amb la mateixa facilitat.

2.- Si aquest mal en la seva gravetat o activitat és més gran ara que abans.

R. Responem que no.

3.- Si gairebé totes o la major part de les dones, que són visitades pels metges en aquesta ciutat, són gal·licades.

R. Responem que no. De les moltes que visitem i tenim al nostre càrrec són molt poques i molt rares les que estan gal·licades.

4.- I el mateix dels homes.

R. Responem el mateix pels homes del que hem dit de les dones.

Com a conclusió podríem considerar que els regidors d'aquell moment estaven molt preocupats per la sífilis i gairebé gens per la verola, que de ben segur era una malaltia més greu. Afortunadament el problema de la sífilis sembla que tenia l'abast que en un primer moment temien els regidors i per això podien viure tranquils en la seva activitat diària. També deduïm que no hi havia encara una experiència autòctona sobre la variolització i que la seva pràctica encara trigaria uns anys per ser assumida per alguns metges.

Aquest enquesta es troba a la biblioteca de l'Ardiaca, Barcelona. Llig. Sanitat VII-3